

bestuurlijke praktijkkringen: 'innovatief gemeentebeleid in het buitengebied'

Deze brochure gaat over 'praktijkkringen' voor wethouders buitengebied. De deelnemers komen uit grote of kleinere gemeenten. Zij wisselen hun ervaring uit met het vorm geven aan de nieuwe rollen die gemeenten spelen bij de versterking van het platteland. Trefwoorden daarbij zijn: zelfbewust in relaties met provincie en het rijk, zakenpartner van bedrijven, verbindend tussen buitenlui en burgers, 'alert in maatwerk' bij kansen en bedreigingen voor de kwaliteit van de groene ruimte.

Een praktijkkring is een leerplaats voor het ontwikkelen van bestuurlijke praktijkkennis. Daarin hebben de wethouders zelf het voortouw, maar kunnen ook anderen worden betrokken: samenwerkingspartners in gebieden, ambtenaren of de politiek. Het initiatief voor de praktijkkringen komt voort uit het programma Voorlopers Gebieds verantwoordelijkheid van het Netwerk Platteland. Sinds de start in het voorjaar van 2007 zijn in diverse regio's praktijkkringen op gang gebracht.

Gemeenten moeten in deze tijd meer 'werk maken' van hun buitengebied. In het verleden kon vaak worden volstaan met de aanduiding 'agrarisch' in het bestemmingsplan. Daarna was weinig aandacht nodig, want de sector zelf was goed georganiseerd, er was een ministerie dat er zich mee bezig hield en de provincie lette op natuur, milieu en landschap. Dat wordt de laatste tijd snel anders: het 'boerenland' verandert van karakter, er wordt op steeds gevarieerdere wijze geld verdiend en de functie wordt steeds meer die van een buitentuin van burgers...

De ombouw van de plattelandseconomie biedt ook nieuwe kansen voor de leefbaarheid van steden, dorpen en kleine kernen. Dat vraagt bereidheid om te investeren: met een scherp oog voor publieke waarden, vanuit een brede intersectorale inzet, samenwerkend met ondernemers en gebruik makend van ideeën van creatieve burgers. Het vraagt om samenwerken met buurgemeenten, opbouwen van expertise en aandacht in de politiek. En het vraagt om creatief benutten van rijksprogramma's: Nationale Landschappen, ILG, POP, nWRO, etc. De wethouder vervult bij dat al een sleutelrol, op het 'bestuurlijk kruispunt' tussen ambtenarij, burgers, politiek, buurgemeenten en provincie.

Nieuwe rollen van gemeenten

Voorbeeld 1: 'Nationaal Landschap'. Een kleine gemeente heeft met de burens een landschapsplan gemaakt. Terwijl nog druk wordt nagedacht over de financiering van projecten rolt een Rijksbeslissing binnen: het gebied wordt onderdeel van een Nationaal Landschap. De aanvankelijke vreugde is van korte duur. De financiële middelen blijken namelijk beperkt en de provincie presenteert een aanpak, waarin met allerlei werk- en stuurgroepen wederom nieuwe plannen worden gemaakt. De plaatselijke boeren komen in verzet: ze hebben al genoeg 'papier' gezien en vragen de gemeente om praktisch overleg: "... wij hebben geen beleidsnota's nodig, maar willen praten over regels en vergunningen. Het gaat erom nu zelf stappen te zetten voor een economisch duurzame bescherming van het door ons gecreëerde moois".

Voorbeeld 2: Regelgeving of en convenant? Een grote stad heeft een herziening van het bestemmingsplan buitengebied in de maak. Een ingehuurd bureau komt met het voorstel, om 'in lijn met wat er landelijk gebeurt' veel ruimte te creëren voor nieuwe economische activiteiten. Nu worden echter boeren en verontruste burgers waakzaam: die verruiming van de regels brengt het landschap in gevaar. Ze eisen dat een 'maatwerk-convenant' gemaakt wordt met een groep van twintig melkveehouders, die 70% van het gebied beheren. Die willen steun van de gemeente bij het 'veilig stellen van de grond' die vrij komt als bedrijven stoppen.

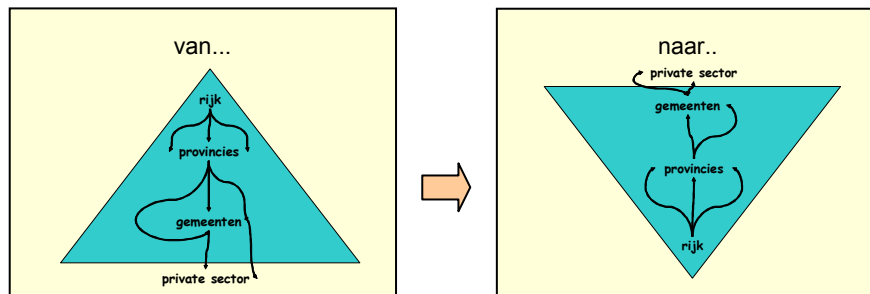
Voorbeeld 3: Kapers op de kust. Een groep 'verbrede boeren' wil officieel de ruimte krijgen voor winkeltjes en horeca op het bedrijf: tot nu toe wor-

De voorbeelden zijn afkomstig uit de community of practice “Voorlopers Gebiedsverantwoordelijkheid” (www.netwerkplatteland.nl). In een gezamenlijk leerproces dat twee jaar duurde (2005-2007) legden ‘trekkers’ uit zes gebieden, verspreid over het land, voortdurend hun ervaringen naast elkaar met het vorm geven aan gebiedsprocessen en de uitdagingen waar ze voor stonden. De groep had een diverse samenstelling: sommige trekkers kwamen van provincies, anderen van gemeenten, weer anderen waren ondernemer. Terugkerende bevinding was, dat gemeenten vaak een cruciale rol innamen bij de aanpak van nieuwe vraagstukken op het platteland. Die rol is echter nieuw, er bestaat niet veel ervaring mee en er wordt in weinig studies of beleidsrapporten over gesproken.

den dit soort zaken alleen informeel gedoogd. De gemeente wil daar best in meegaan, maar krijgt een lobby van de Recron en Koninklijke Horeca Nederland op bezoek: er zijn klachten van hun leden over oneerlijke concurrentie door de boeren. Ook meldt zich LTO, met vragen over wat dit nieuwe beleid betekent voor gangbare agrarische bedrijven. Er komt een moeizaam overleg op gang over toe te passen regels. Na een paar maanden haken de verbrede boeren af: “we wilden praten over vernieuwing, maar dit wordt bureaucratie”.

Gebiedsvernieuwing anders

Als gemeenten in gebieden nieuwe rollen spelen, dan is een navenante rolverschuiving nodig bij provincies en het rijk. Provincies zijn het vaak gewend als ‘hoofdrolspeler’ in gebiedsprocessen te acteren. Ze agenderen dan - van buitenaf - de vraagstukken die aandacht vragen (bijvoorbeeld in verband met ILG-afspraken met het Rijk) en geven leiding aan trajecten waarin daaraan gewerkt wordt.

Praktijkkring Innovatief Gemeentebeleid in het buitengebied (maart 2008)

Gemeenten moeten leren om hier zelfbewust mee om te gaan, als vaste en onmisbare ‘zakenpartner’ voor burgers en ondernemers in het gebied. Provincies zouden kunnen leren om hier facilitair op in te spelen: van ‘zorgen voor...’ naar ‘zorgen dat...’. Dit vraagt wel om een aangepaste invulling van taken die provincies door het Rijk toegewezen krijgen als uitvoerder van beleid.

Aan de ‘praktijkkringen’ is daarom een beleidsonderzoek gekoppeld, waarin een *reflectie* plaats vindt op de doeltreffendheid van rijks- en provinciaal gedrag rond praktijksituaties in gemeenten.

Grote en kleinere gemeenten

Een groot deel van het Nederlands buitengebied wordt bestuurd door kleine gemeenten. De kracht van zulke gemeenten ligt in hun *korte lijnen* naar de plaatselijke samenleving. Grote gemeenten hebben meer ervaring - bijvoorbeeld in de stadsvernieuwing - met het integraal aanpakken van complexe (ruimtelijk, sociaal en economische) ontwikkelingsvraagstukken.

Grote én kleinere gemeenten hebben dus ervaringskennis in huis, die relevant is voor de aanpak van de nieuwe ontwikkelingsvraagstukken op het platteland. In de praktijkkring komen die ervaringen bijeen.

Decentraal wat kan...

De uitdaging waar gemeenten voor staan hangt samen met economische en maatschappelijke veranderingen in het buitengebied. Daar komen de volgende jaren nog belangrijke bestuurlijke impulsen bij. In de nWRO krijgen gemeenten immers meer verantwoordelijkheden in het ruimtelijk beleid. Ook werd een jaar geleden de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) van kracht, die als motto meekreeg: “..centraal wat moet, decentraal wat kan”.

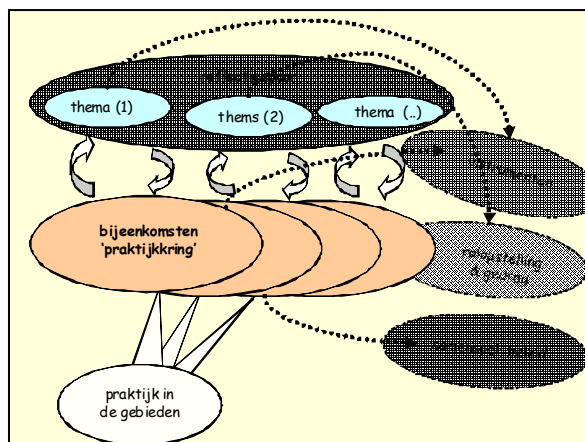
In de aanloop naar de WILG is veel aandacht uitgegaan naar de nieuwe rollen die provincies in die wet gaan spelen en de taakafspraken tussen provincies en het Rijk. Veel minder ging het over wat nodig is om ‘decentraal wat kan...’ in gebiedsprocessen zelf te realiseren. Ook de doorwerking van de nWRO is nog nauwelijks op gebiedsniveau doordacht. Een belangrijk doel van dit project is die lacune in te vullen.

Praktijkkring: werkwijze

Een 'praktijkkring' is een *zelfsturend gezelschap*: doel, aanleiding en werkwijzen worden door deelnemers zelf bepaald. In het lopende programma is tot nu toe ervaring opgedaan met de volgende werkwijzen:

- een werkprogramma van een jaar, waarin een groep van 7 wethouders ongeveer eens per 2 maanden een halve dag bijeen kwam, telkens bij een andere deelnemer 'op locatie'. Die gastheer presenteert - soms met betrokkenen uit de streek erbij - een actuele *puzzle* in het beleid. Het gesprek ontstaat na de vraag aan zijn collega's: heb jij wel eens zoiets meegemaakt?, hoe los jij deze dingen op?, wat moet ik in elk geval voorkomen (etc.)?.
- een 24-uursconferentie over 'samenwerken rond gemeenten'. Deelnemers waren lid van een bestuurlijk platform dat leiding gaf aan het uitvoeringsprogramma voor een Nationaal Landschap. De agenda van de conferentie was eenvoudig: elke wethouder presenteerde een actuele samenwerkingspuzzle waar hij voor stond en nodigde de andere Platformleden uit om 'mee te denken' over zijn aanpak.
- een combinatie van ambtelijke én bestuurlijke 24-uursconferentie(s) waarin vertegenwoordigers van een grote groep gemeenten een nieuwe en gezamenlijke aanpak voorbereidden van bestemmingsplannen ten behoeve van meer landschappelijke kwaliteit in hun gebied.

De werkvorm kan verschillen, gemeenschappelijk in de aanpak is dat het telkens gaat om in gesprek brengen van praktijkvraagstukken en uitwissel-

Praktijkkring Innovatief Gemeentebeleid in het buitengebied (maart 2008)

len van praktijkkennis door collega's onderling. Steeds ontstaat een vorm van sociaal leren - *learning in community* - op het grensvlak van bestuurlijke vaktechniek, maatschappelijk-politieke waarden en persoonlijke ambitie en betrokkenheid.

Het is de bedoeling in de loop van 2008 een aantal thematische 'reflectie-sessies' te organiseren, waaraan kan worden deelgenomen door belangstellenden uit meerdere praktijkkringen. Bij deze reflectiesessies kunnen ook derden worden uitgenodigd, zoals collega-wethouders, ambtenaren, private gebiedspartijen, deskundigen op bepaald terrein (etc.).

Organisatie

De praktijkkringen 'Innovatief gemeentebeleid in het buitengebied' maken deel uit van het programma Voorlopers Gebiedsverantwoordelijkheid van het Netwerk Platteland (www.netwerkplatteland.nl). Het eraan gekoppelde beleidsonderzoek vindt plaats vanuit het Landbouweconomisch Instituut (www.lei.nl). Het initiatief wordt ondersteund door het kennisnetwerk Habiforum (www.habiforum.nl). De organisatie en begeleiding worden verzorgd door bureau AO (www.ao.nl) in samenwerking met ETC (www.etc-advies-groepnederland.org).

Deelname en kosten

Informatie over de praktijkkringen 'innovatief gemeentebeleid in het buitengebied' wordt verspreid via het Netwerk Platteland. Voor geïnteresseerden is een informatiepakket beschikbaar.

Bij gebleken belangstelling vindt een kennismakings- en contracteringsoverleg plaats. Afhankelijk van de omvang van de groep en de gekozen opzet komt dan ook de kostenbegroting ter sprake. Doorgaans gaat het om een bedrag van ca. € 1.750,- (excl. BTW) per deelnemer.

Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met:
Jan Hendriks (j.hendriks@ao.nl, tel. 06-51327345)
Marga de Jong (m.dejong@etcnl.nl, tel. 033-4326000)
Henk Kieft (h.kieft@etcnl.nl, tel. 033-4326090)

Aanmelding vindt plaats via dezelfde personen, of via de algemene